

Kuoli. n. 113/6.7.1993

Maanant 31.3.93 M
7- P.1

ESPOO KUMPYÖLI KARHUSUO

Kivikautisen asuinpaikan
koekaivaus ja kaivaus.

Jan Fast 1992

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	2
2. ESPOO KUMPYÖLI KARHUSUO - Kivikautisen asuinpaikan kaivaus ja koekaivaus	3
3 TUKIMUSALUEEN SIJAINTI JA TOPOGRAFIA	4
4. KAIVAUSTEKNIikka	4
4.1. Kaivausalue	4
4.2. Koekuopat	5
5. MAALAJIT/KULTTUURIKERROS	5
5.1. Kaivausalue	5
5.2. Koekuopat	6
6. LÖYTÖMATERIAALI	6
6.1. Yleisiä huomioita	6
6.1.1. Kaivausalue (varhaiskampakeraaminen asuinpaikka)	7
6.1.2. Pohjoinen koekaivausalue (nuorakeraa- minen asuinpaikka)	7
7. YHTEENVETO	8
8. NEGATIIVILUETTELO	9
9. DIAPOSITIIVILUETTELO	10
OTE PERUSKARTASTA	11
KARTAT	12
KUVATAULUT	15

1. JOHDANTO

Espoon kaupungin Kumpuyölin kylässä sijaitsevalla Karhusuon kivikautisella asuinpaikalla suoritti allekirjoittanut arkeologisen koe-kaivauksen 22.8-30.8.1992. Kaivaus oli osa Suomalaisen Tiedekeskus Heurekan ohjelmatoimintaa. Opetushallitus vastasi kaivausten kustannuksista ja Esbo arbetarinstitut kaivauksen käytännön järjestelyistä. Kaivaus järjestettiin kenttätyökurssin muodossa.

Karhusuon hiekkakuopan kohdalla on vuodesta 1962 lähtien tunnettu varhaiskampakeraaminen asuinpaikka (Ks. Matti Huurteen inv. kert v. 1962). Kaivaustutkimuksia ei alueella ole ennen tätä suoritettu.

Kaivausten ensisijaisena tarkoituksena oli selvittää asuinpaikan laajuus, luonne sekä ajoitus. Heurekan näyttelyideologian mukaisesti kaivausten tärkeänä tehtävänä oli myös lisätä yleisön, tässä tapauksessa koululaisten, kiinnostusta Suomen esihistoriaan ja arkeologiseen tutkimukseen. Kaivauksia seurasi läheisen Karhusuon koulun ja muiden koulujen oppilaita aina Vantaalta saakka.

Apulaiskaivauksenjohtajana toimi HuK Dan Lindholm ja tutkimusapulaisina koululaiset Anna Wickhom ja Jani Vatka. varsinaisia kaivauskurssilaisia oli kaikenkaikkiaan 22 henkilöä. Kaikille kaivauksiin osallistuneille henkilöille kuuluu suuri kiitos tunnollisuudella ja tarkkuudella suoritetusta työstä.

Vantaalla 28.12.1992



Jan Fast

2. ESPOO KUMPYÖLI KARHUSUO

Kivikautisen asuinpaikan kaivaus ja koekaivaus

Kylä: Kumpyöli

Tilat:

Kumpyöli 1:45 (nuoraker. asuinpaikka) om. Espoon kaupunki.

Kumpyöli 1:53 ja 3:38 om. Espoon kaupunki.

Kumpyöli 1:51 om. Paavo Viljander os. Nuuksio, puh. 865 418.

Peruskartta: 2032 12 ESPOO, pain. Hki. 1991.

Koekaivausalueen koordinaatit:

Nuorakeraaminen asuinpaikka (keskipiste)

$x = 6679\ 79$, $y = 2534\ 48$

$z = n. 35$ mpy.

Varhaiskampakeraaminen asuinpaikka (keskipiste)

$x = 6679\ 74$, $y = 2534,44$

$z = n. 26-29$ mpy

Kaivauksen löydöt: KM 27632:1-171

Kaivausalueelta ja sen läheisyydestä aiemmin tulleet löydöt: KM 15555:1-6

Aiemmat tuktimukset alueella:

Inv. Matti Huurre 1962 (kohde: Niittylän koulu)

Julkaisut:

Kokkonen Jüri 1991, *Det forntida Esbo* (s.37).

Sivut 15-16 ovat kuvatauluja, joissa on kuvat negatiiveista n:ot 91147-91153.

Diapositiivit n:ot 26372-26382.

Luettelot negatiiveista ja diapositiiveista ovat kertomuksen lopussa s. 9-10 .

3. TUTKIMUSALUEEN SIJAINTI JA TOPOGRAFIA

Karhusuon kivikautinen asuinpaikka (ent. Niitylän koulu) sijaitsee Espoon kaupungin Kumpuyölin kylässä linnuntietä n. 1,8 km Espoon kirkosta luoteeseen. Pienehköjä osia alunperin ilm. melko laaja-alaisesta asuinpaikasta on täällä säilynyt suuren ja syvän hiekkakuopan pohjois- ja länsireunalla. Vuonna 1992 kaivauksin tutkittu alue sijoittui pääosin juuri edellämainituille alueille. Varhaiskampa-keraamiselle asuinpaikalle hiekkakuopan länsiosassa avattiin myös pienehkö tasokaivausalue.

Hiekkakuopan länsipuolella maasto viettää paikoin erittäin jyrkästi lounaaseen kohti pientä puroa. Pohjoisosassa lähellä opettajien asuntolaa on taaseen hyvinkin tasaista maata kuten myös alempana hiekkakuopan kaakkoisosassa. Kasvillisuus alueella koostuu pääosin männiköstä joka alemmilla korkeuksilla muuttuu ryteikköiseksi pajukoksi ja kuusimetsäksi.

4. KAIVAUSTEKNIikka

4.1. Kaivausalue

Kaivaustyö aloitettiin raivaamalla alueella kasvanut puusto minkä jälkeen paalutettiin 14 neliömetrin suuruinen alue välille $x = 106-113$, $y = 560 - 563$.

Kaivausalueen multakerros poistettiin lapiolla. Kaivaminen kulttuurikerroksessa suoritettiin kaivauslastoin 10 cm kerroksina. Kulttuurikerroksessa ja multakerroksen alaosassa löydöt otettiin talteen neliömetrin tarkkuudella. Tärkeimpien esinelöytöjen ja suurempien löytökeskittymien tarkat x- ja y-koordinaatit mitattiin sekä löytökorkeus vaaittiin.

Koko kaivausalue kaivettiin löydöttömään, puhtaaseen pohjamaahan. Tutkimusalue "varmistettiin" vielä lopuksi lapiolla kaivaen. Kaivauksen jälkeen kaivausalue peitettiin huolellisesti.

Kaivausalueen kiintopisteenä käytettiin suurta maakiveä kaivausalueen lounaispuolella (KP 1 = 24,18 m. mpy./koneen lukema 256). Pohjoisen koekaivausalueen kiintopisteenä käytettiin opttajien asuntolan etelänurkkauksen vieressä sijaitsevaa maakiveä (KP 2 = 32,20 mpy./koneen lukema 278).

Tutkimustyö dokumentoitiin sekä valokuvaamalla että piirtämällä. Kaivaustasot 0,1 ja 2 valokuvattiin, minkä lisäksi otettiin myös työkuvia.

Tasokartat piirrettiin 10 cm:n välein mittakaavaan 1:50, kuten myös pinta-/pohjavaaituskartta. Yleiskartta laaditiin suunnittelukartan pohjalta 1:1000. (kartat s.12-14).

4.2. Koekuopat

Koekuopitus aloitettiin paaluttamalla pohjois-etelä suuntainen päälinja välille $y = 500-656$ sekä risteävä itä-länsi suuntainen linja välille $x=100-185$. Näiden linjojen ympärille paalutettiin tämän jälkeen 27 koekuopan paikkaa (ks. yleiskartta s. 12). Koekuopat olivat kooltaan 1x1 metriä ja ne sijoitettiin koordinaatistoon maaston mukaan, pääsääntöisesti kuitenkin enintään kymmenen metrin etäisyydelle toisistaan.

Koekuopista poistettiin multakerros lapiolla minkä jälkeen kaivamista jatkettiin kaivauslastoilla kunnes saavutettiin puhdas koskematon pohjamaa. Kaikki koekuopat "varmistettiin" vielä lopuksi lapiolla kaivaen minkä jälkeen kuopat peitettiin ja alue siistittiin.

5. MAALAJIT/KULTTUURIKERROS

5.1. Kaivausalue

Kaivausalueen suurin syvyys oli n. 45 cm (kaivausalueen itäosassa) Keskimäärin puhdas pohjamaa saavutettiin kuitenkin n. 20-30 cm:n syvyydessä maanpinnasta lukien.

Ohuehkon humuskerroksen alla maaperä kaivausalueella koostui pääosin hienosta hiekasta. Kaivausalueen länsiosassa maa-aines oli hienojakoisempaa muuttuen nopeasti hiesuksi ja sen jälkeen saveksi. Kaivausalueen viimeisiä kerroksia kaivettaessa tavattiin savea hiekkakerroksen alla myös kaivausalueen itäisimmissä ruuduissa.

Kaivausalueen itäosassa oli humuskerroksen alla n. 7 neliömetrin alueella melko runsaslöytöinen täysin rikkoutumaton kulttuurikerros. Kaivausalueen länsiosassa kulttuurikerros oli ohuempi ja epäyhtenäisempi

Kulttuurikerros oli kauttaaltaan vahvasti (harmaan)ruskeaksi tai ruskeaksi värjäytynyt ja paksuimmillaan kaivausalueen itäisimmissä ruuduissa.

Tasaisen vahvasti värjäytyneen kulttuurikerroksen vähäiset värierot pienehköllä kaivausalueella eivät mahdollistaneet tulkintoja asumusten ym. toiminnallisten pisteiden sijainnista.

5.2. Koekuopat

Kolmessatoista kaivetuista 27 koekuopasta maalajit olivat täysin koskemattomia. Ohut kulttuurikerros havittiin ainoastaan kuudessa koekuopassa (n.ot. 5, 7, 9, 10, 12 ja 22). Löytöjä saatiin neljästätoista kokuopasta (ks. yleiskartta s. 12). Koekuoppien syvyys vaihteli 30-60 cm välillä.

Muuten melko vähälöytöisistä koekuopista löytörikkain oli koekuoppa n:o 22 joka asteittain laajennettiin kaikenkaikkiaan viiden neliömetrin suuruiseksi. Koekuopassa todettiin pienehkön kuoppalieden jäänteitä ja siinä ainakin neljän eri nuorakeraamisen savias-tian palasia. Kuoppaliedestä otettiin hiilinäyte.

Koekuoppien perusteella hiekanotto on tuhonnut varhaiskampa-keramisen asuinpaikan lähes kokonaan. Opettajien asuntolan ta-kana sijaitseva nuorakeraaminen asuinpaikka on sen sijaan ilmei-
sesti säilynyt jonkin verran paremmin.

6. LÖYTÖMATERIAALI

6.1. Yleisiä huomioita

Koko kaivausalueelta, läntisimpiä ruutuja lukuunottamatta, saatiin talteen melko runsaasti löytöjä. Erityisen löytörikkaita olivat kuitenkin ruudut 111/561-562 kerroksissa 1-2. Koekuopista löytörik-kain oli koekuoppa 22. Koekaivausten löytöjen perusteella voidaan alueella erottaa kaksi eriaikaista asuinpaikkaa. Asuinpaikat eivät missään kohdin mene päällekkäin.

Löydöt korreloivat kaikissa kaivauskerroksessa ja koekuopissa li-kamaan kanssa; mitä voimakkaammin värjäytynyttä maata sitä enemmän löytöjä.

6.1.1. Kaivausalue (varhaiskampakeraaminen asuinpaikka).

Kaivausalueen suurimman yksittäisen löytöryhmän muodostavat tyylivaiheen I:2 saviastianpalat. Palat ovat peräisin vähintään viidestätoista eri astiasta. Kylkipalojen koristeluaiheista yleisimpiä ovat heikosti painetut kapeat viivamaiset leimapainanteet, myös soikeita painanteita ja rengaspainannekoristelua esiintyy joskin melko harvinaisena. Reunan päällinen on saviastioissa yleensä ollut koristeltu viistoilla leimapainanteilla.

Saviastianpalojen savimassa vaihtelee erittäin huokoisesta lähes mustasta keramiikasta oranssinpunaiseen erittäin tiiviiseen. Sekoiteaineena on pääasiallisesti käytetty kalkkikiveä joka maan happamuuden ansiosta on liuennut lähes kokonaan maaperään. Useissa huokoisissa saviastianpaloissa on merkkejä myöskin jostain muusta orgaanisesta sekoiteaineesta. Aineiston sekoiteaineet on määritelty ainoastaan silmämääräisesti. Tarkempi palojen tutkiminen saattaisi todennäköisesti tarkentaa kuvaa.

Kaivauksilta löydettiin myös joitakin esineitä. Erityistä huomiota ansaitsee yksi löydetty Paimiontyypin savi-dolin jalkakatkilma joita tyylivaiheen I:2 kaksi yhteydestä tähän saakka on löydetty ainoastaan muutamia.

Kaivausten luuaineisto sisältää ainoastaan palanutta luuta. Palaneiden luunsirujen määrä on suhteessa muuhun löytöaineistoon verrattain pieni ja aineisto erittäin fragmentaarista.

Löytöjä tehtiin koko kaivausalueelta eivätkä ne noudattaneet minkäänlaista selvää vertikaalistratigrafista jakaumaa.

6.1.2. Pohjoinen koekaivausalue (nuorakeraaminen asuinpaikka)

Koekuoppien 22-27 löydöt koostuvat ainoastaan nuorakeraamisista saviastian palasista ja kvartsi-iskoksista. Löytöjen perusteella alueella on sijainnut puhdas nuorakeraaminen asuinpaikka.

Saviastianpalat kuuluvat ainakin 7 eri astiaan. Joukossa on paitsi nuora- ja kalanruotokuvioituja saviastianpalasia myös muutamia paloja vulstikoristeisesta astiasta.

7. YHTEENVETO

Espoon Kumpuyölin Karhusuon kivikautisella asuinpaikalla vuonna 1992 kaivauksin ja koekaivauksin tutkittu kokonaisala oli 46 neliometriä. Kaivausalueella maaperä oli hienoa hiekkaa joka syvemmälle tultaessa muuttui hiesuksi ja saveksi. Koekuopissa maaperä koostui suurelta osin hienosta hiekasta, muuttuen ylemmillä korkeuksilla (34 mpy.)kivensekaiseksi. Maaperä alavimmassa koekuopassa (n:o. 8) koostui heti humuskerroksen alapuolella puhtaasta savesta.

Koekaivauksen suurimman löytöryhmän muodostavat kampakeraamiset saviastianpalat. Kaivauslöydöt kuuluvat tyyllivaiheeseen I:2 ja nuorakeraamiseen aikaan mutta irtolöytöinä saatiin alueelta talteen myös tyyllivaiheen I:1 keramiikkaa. Muu löytöaineisto tukee edellämainittuja ajoituksia.

Vuoden 1992 koekaivausten perusteella voidaan todeta tyyllivaiheen I:2 Karhusuossa esiintyvän ainoana keramiikkatyylinä 26-29 m. korkeudella mpy. Asuinpaikan varhaisemmasta käytöstä todistavat muutamat löydetyt tyyllivaiheen I:1 palat. Nuorinta asutusvaihetta asuinpaikalla edustavat hiekkakuopan pohjoisosasta löydetyt nuorakeraamiset saviastianpalat.

Esteitä hiekkakuopan länsiosan (varhaiskampakeraaminen asuinpaikka) suojelun purkamiselle ei vuoden 1992 tutkimusten perusteella ole. Hiekkakuopan pohjoisosassa tulee sen sijaan vielä suorittaa lisätutkimuksia.

NEGATIIVILUETTELO

91147 Yleiskuva., Karhusuon hiekkakuoppa n. lounaasta.
Nuorakeraaminen asuinpaika oikeanpuoleisen nuolen kohdalla,
varhaiskampakeraaminen kuvasta vasemmalle.

91148 Kuten edellä.

91149 Kaivausalueen 0-taso. Kuv. n. lounaasta

91150 Työkuva, kaivausalueen 1. krsta kaivetaan

91151 Kaivausalueen 1. taso. Kuv. n. lounaasta.

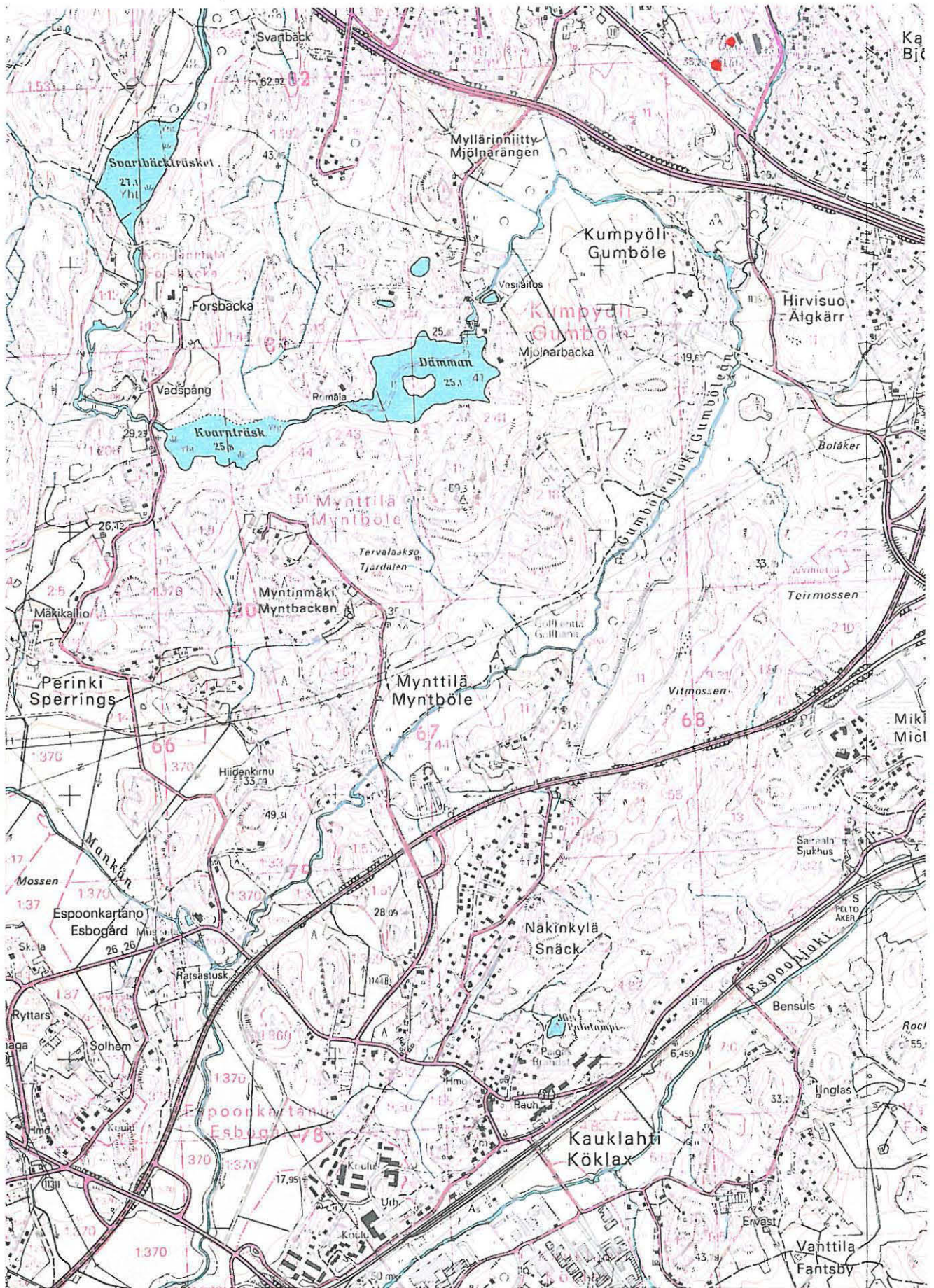
91152 Kuten edellä.

91153 Kaivausalueen 2-taso. Kuv. n. lounaasta.

DIAPOSITIIVILUETTELO

- 26372 Karhusuon hiekkakuopan luoteisosa. Kuv. kaakosta.
- 26373 Karhusuon hiekkakuopan koillisosa. Kuv. n. etelästä.
- 26374 Kaivausalueen 0-taso. Kuv. n. lounaasta.
- 26375 Työkuva, kaivausalueen 1. krsta. kaivetaan.
- 26376 Kaivausalueen 1-taso. Kuv. n. lounaasta.
- 26377 Työkuva, kaivausalueen 2. krsta. kaivetaan.
- 26378 Kaivausalueen 2-taso. Kuv. n. lounaasta.
- 26379 Yleiskuva, nuorakeraaminen asuinp. opettajien asuntojan kohdalla. N. etelästä.
- 26380 Koekuoppa n:o 22 . Kuv. n. etelästä.
- 26381 Noki-/likamaaläikkä koekuopassa 22.
- 26382 Karhusuon koulun oppilaita tutustumassa kaivauksiin. J. Fast opastaa.

KARTTA 1 (Peruskartta 2032 12 ESPOO, pain Hki. 1991



ESPOO KUMPYÖLI KARHUSUO: Vuoden 1992 Koekaivausalue merkitty karttaan punaisella (●). Koord X=2534 48 ja Y=6679 79 ja X=2534 44, Y=6679 74 kork. 26-35 mpy.

ESPOO KUMPYÖLI KARHUSO

J. FAST 1992

Yleiskartta

Mk 1:1000

Kp 1.

Kp 2.

Karttapohjana suunn.kartta (1:2000)

1:302 Tilan rek. no

▲▲ Mäntymetsää

~ Puro

○ Lehtipuita

▲▲ Kuusimetsää

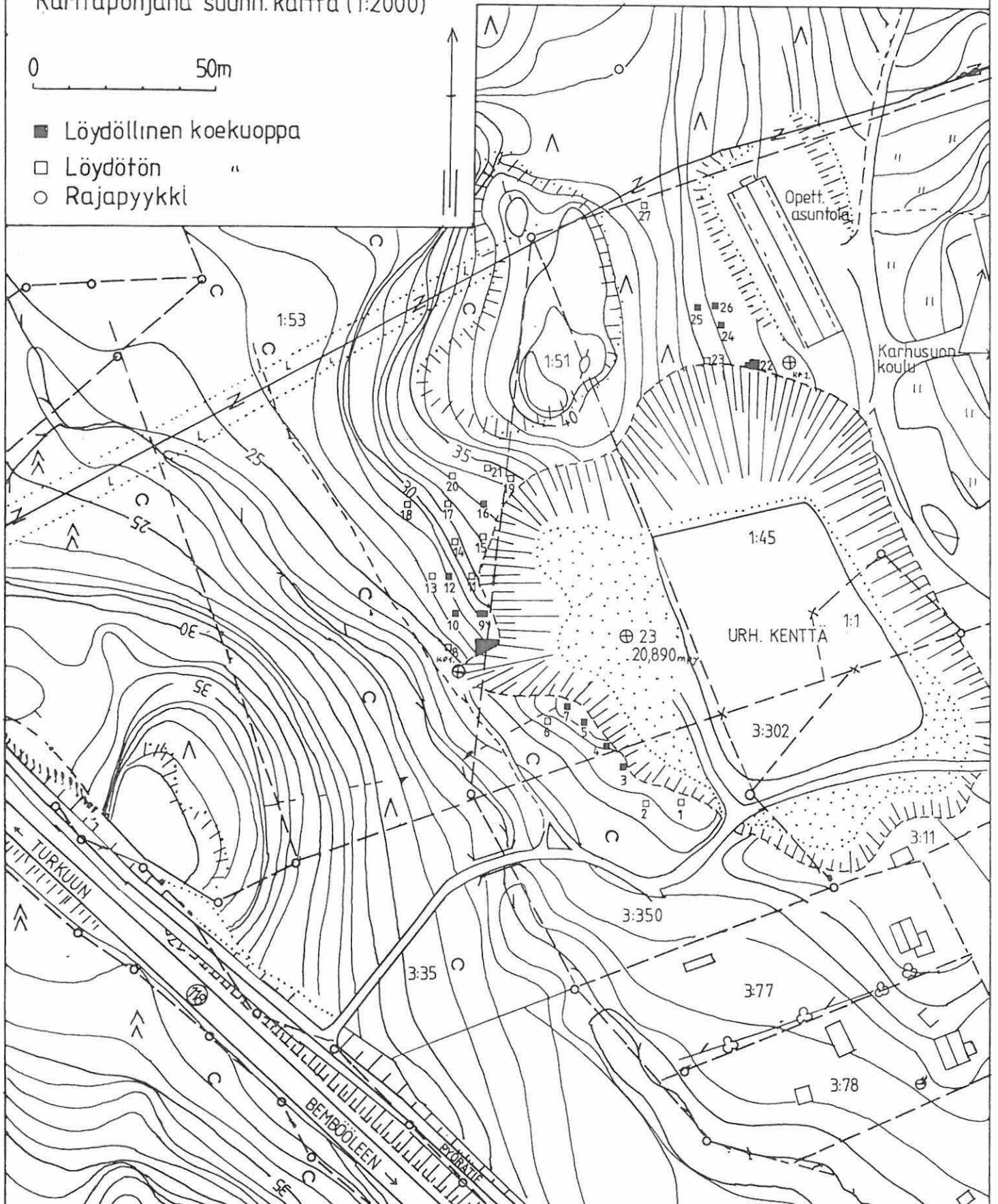
□□ Nurmikko

0 50m

■ Löydöllinen koekuoppa

□ Löydötön " "

○ Rajapyykki



ESPOO KUMPYÖLI KARHUSUO

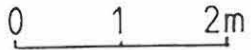
J. Fast 1992

Kaivausalue, tasokartta

Mk 1:50

Kp 256

Piirt. D. Lindholm

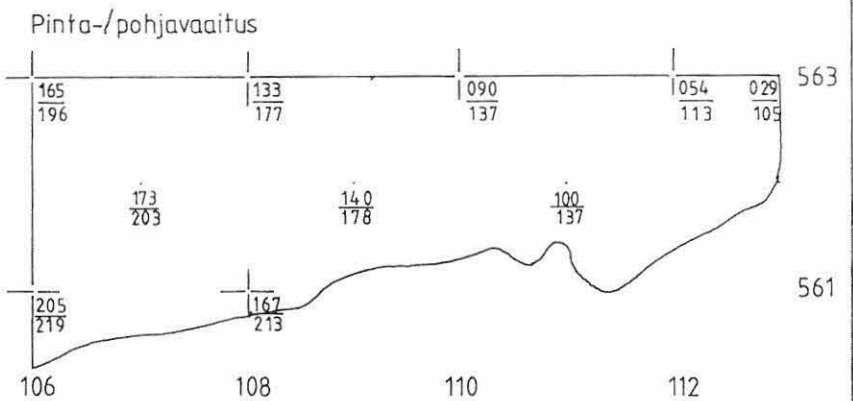
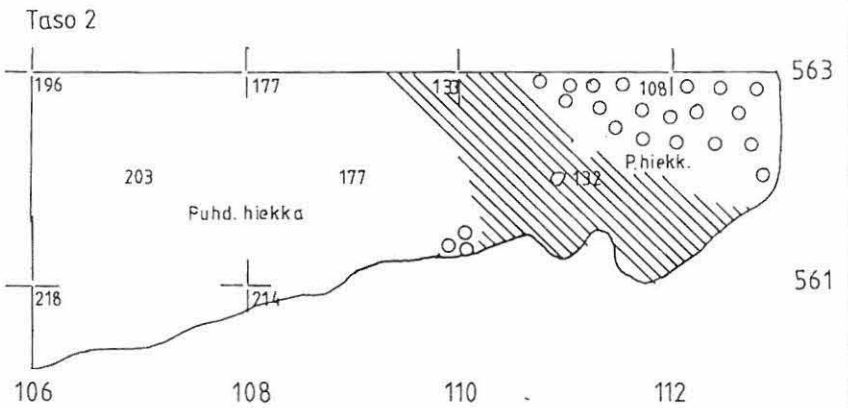
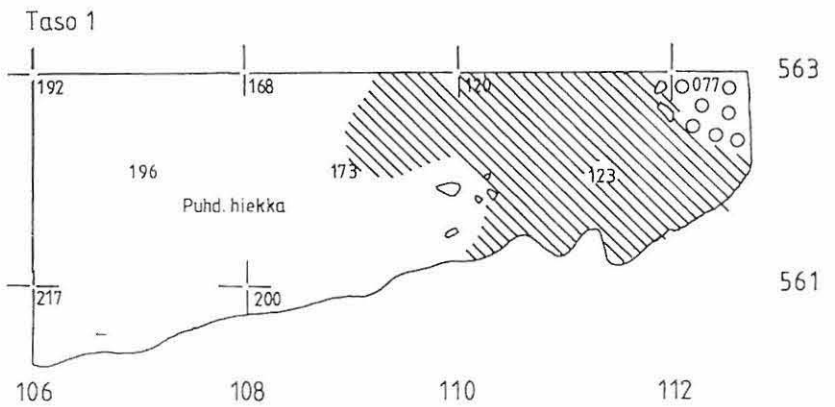
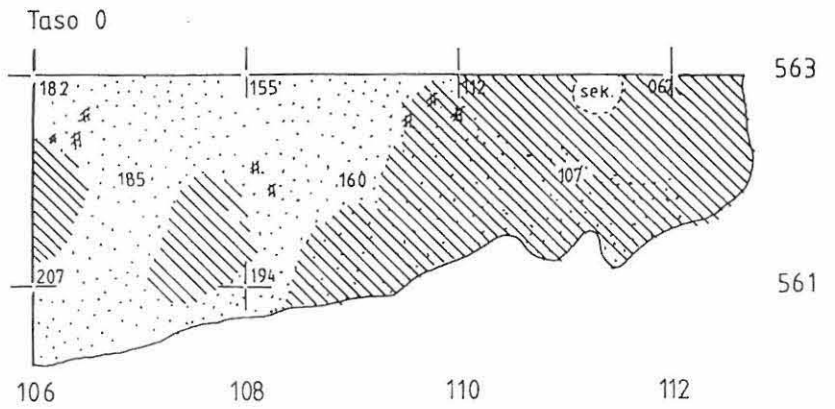


 Ruskea likamaa

 Noki ja hiili

 Mullansek. hiekka

 Savi



ESPOO KUMPYÖLI KARHUSUO

J. Fast 1992

Koekuoppa 22, taso 3

Mk 1:25

Kp 278

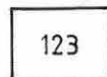
Piirt. D. Lindholm 27.8.1992



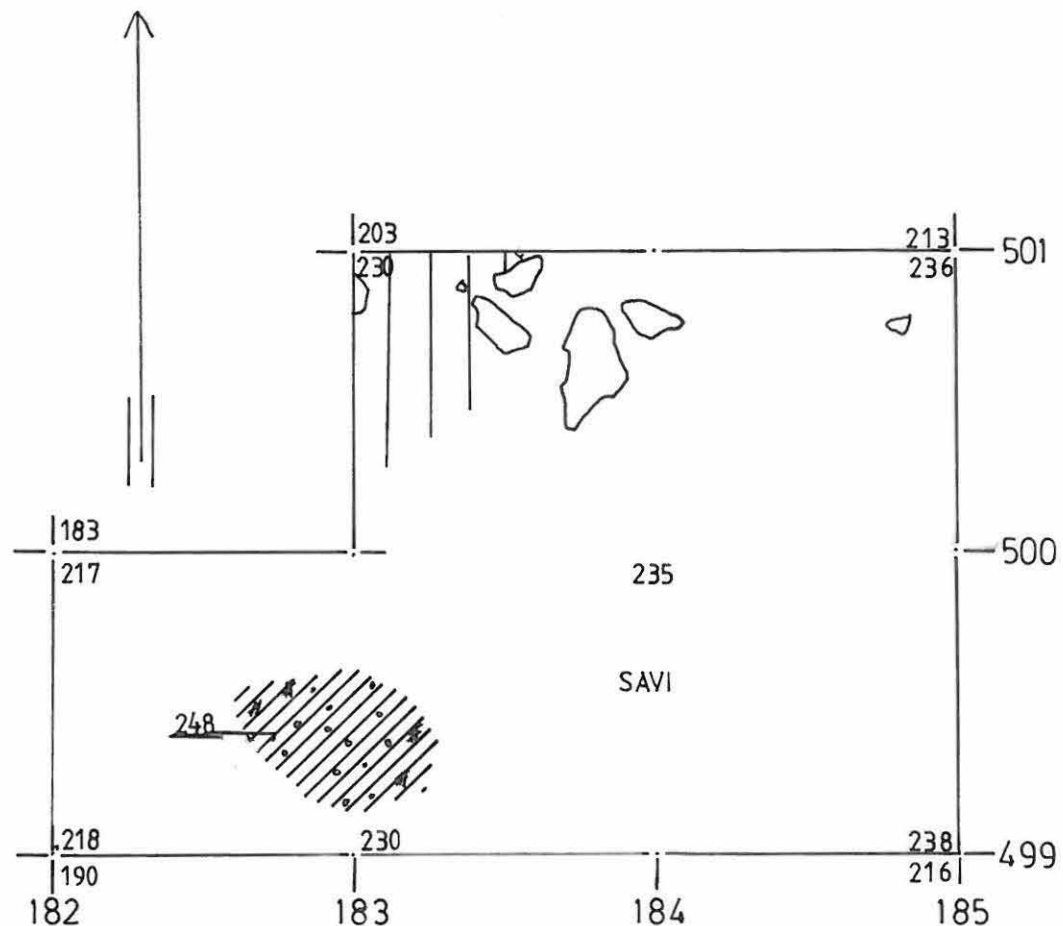
Ruskea hiekka



Soran ja hiilensek. likamaa



Vaaitusluku



ESPOO KUMPYÖLI KARHUSUO

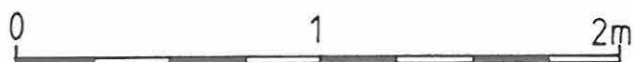
J. Fast 1992

Koekuoppa 22, taso 3

Mk 1:25

Kp 278

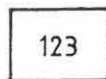
Piirt. D. Lindholm 27.8.1992



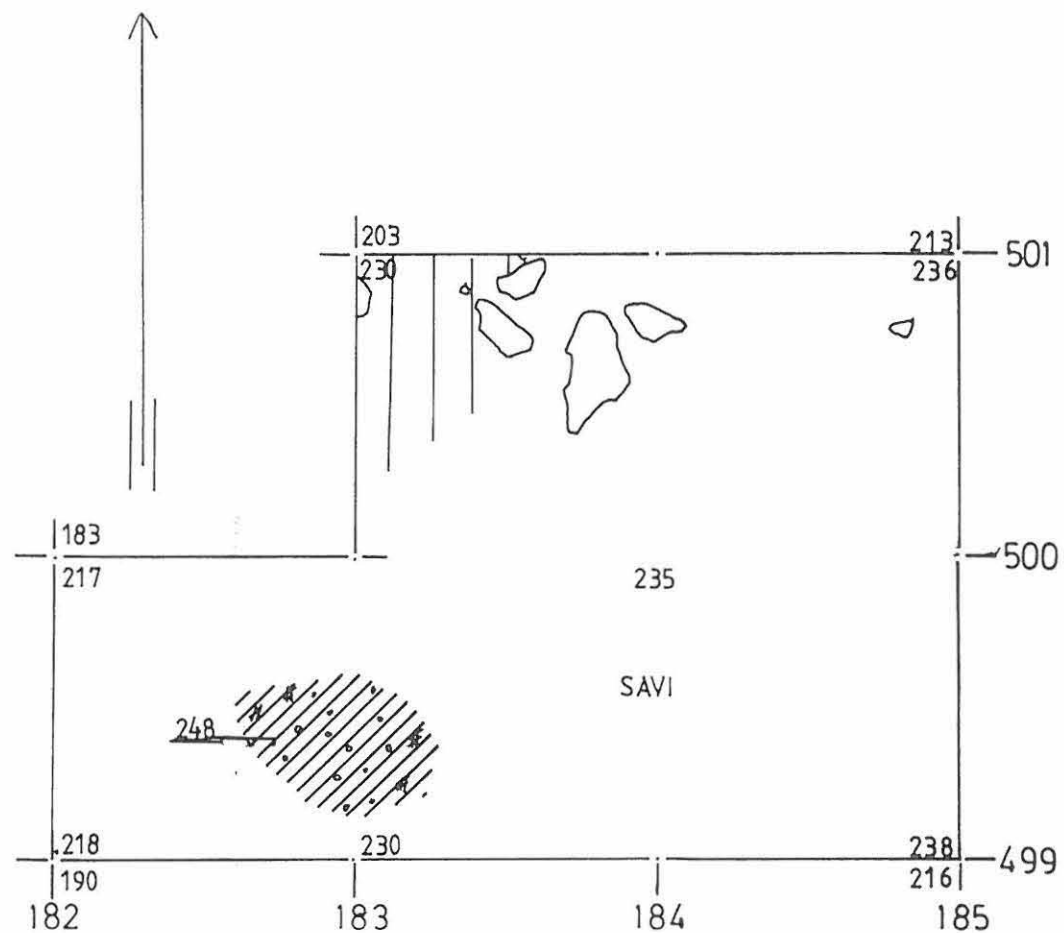
Ruskea hiekka



Soran ja hiilensek. likamaa



Vaaitusluku



ESPOO KUMPYÖLI KARHUSUO - J.FAST 1992



f:91147-91148

Yleiskuva, Karhusuon hiekkakuoppa n. lounaasta. Nuorakeraaminen asuinpaikka oikeanpuoleisen nuolen kohdalla, varhaiskampakeraaminen kuvasta vasemmalle.



f: 91149

Kaivausalueen 0. taso. Kuv. n. lounaasta.



f:91150

Työkuva, kaivausalueen 1. krs:ta kaivetaan.

ESPOO KUMPYÖLI KARHUSUO - J. FAST 1992



f: 91151-91152

Kaivausalueen 1. taso. Kuv. n. lounaasta.



f: 91153

Kaivausalueen 2. taso. Kuv. n. lounaasta.